

AVRUPA BİRLİĞİ'NE GİRİŞ SÜRECİNİN TÜRKİYE'DEKİ MUHASEBE EĞİTİMİNE ETKİLERİ

Yrd.Doç.Dr. Volkan DEMİR*
Yrd.Doç.Dr. Ömür SÜER ÖZTEK **

ÖZET

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş süreci pek çok alanda değişimi gerektirecektir. Kuşkusuz, muhasebe, denetim gibi alanlar da bu süreçte değişime uğrayacaktır. Bu noktadan yola çıkarak hazırlanan araştırmanın amacı, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin Türkiye'deki muhasebe eğitimine etkilerini incelemektir. Anket yöntemi kullanılarak yapılan araştırmada muhasebe eğitimi, ders içerikleri, öğretim teknikleri, öğretim elemanlarının gelişimi, teknoloji ve stratejik bakış açısı boyutları ile ele alınmaktadır. Anket katılımcılarının büyük çoğunluğu, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin muhasebe eğitiminin her boyutunda etkili olacağı inancındadır.

Anahtar sözcükler: Avrupa Birliği, Muhasebe Eğitimi

THE IMPACT OF THE EUROPEAN UNION INTEGRATION PROCESS ON ACCOUNTING EDUCATION IN TURKEY

ABSTRACT

The integration of Turkey to European Union will necessitate some changes in several contexts. Undoubtedly, the areas such as accounting and auditing will face to many changes in this integration process. The aim of this research is to analyze the effects of the European Union integration process on the accounting education in Turkey. The following dimensions of the accounting education are discussed through the use of the questionnaires: accounting curriculum, instructional resources, faculty concerns, use of technology and strategic approach. Most of the respondents believe that the European Union integration process will be influential on every aspect of accounting education.

Keywords: European Union, Accounting Education

* Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi, vdemir@gsu.edu.tr

** Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi, osuer@gsu.edu.tr

1. GİRİŞ

Ülkemizin Avrupa Birliği'ne girmek için sürdürdüğü çabalar son yıllarda hız kazanmıştır. Özellikle 17 Aralık 2004 tarihi bu konuda tarihi bir gün niteliğindedir.

Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde bugüne kadar birçok yasal düzenleme yapılmış ve bu düzenlemelerin hızlı bir şekilde günlük hayata adapte edilmesine çalışılmıştır. 17 Aralık 2004 tarihinden bu yana da yeni yasal düzenlemelerin oluşturulmasına devam edilmektedir. Bu düzenlemeler *Avrupa Birliği Müktesebatına uygunluk* olarak kamuoyunda ve diplomaside tartışılmaktadır.

Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'nin sosyal, kültürel, yasal ve ekonomik değişiklikler yaşaması kaçınılmazdır.

Bu çalışmada, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde Türkiye'nin yaşayacağı ekonomik ve hukuksal değişikliklerin muhasebe eğitime etkileri üzerinde durulmaktadır. Araştırma, anket yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Anket, muhasebe eğitimi veren öğretim elemanlarının¹ görüşlerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Yapılan literatür araştırmasında, muhasebe alanındaki gelişmelerin, muhasebe eğitime; ders içerikleri, öğretim teknikleri, öğretim elemanlarının gelişimi, teknoloji ve stratejik bakış açısı konularında etki edeceği belirlenmiş ve anket soruları bu tespitlerin ışığı altında hazırlanmıştır. Elde edilen sonuçlarla, önümüzdeki süreçte muhasebe eğitiminde gerçekleştirilebilecek olası değişiklikler ortaya konmaya çalışılmaktadır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Son yıllarda muhasebe standartlarının ve muhasebe denetim standartlarının küreselleşmesi yolunda önemli adımlar atılmıştır. ABD'de ve İngiltere'de Financial Accounting Standards Board (FASB / Muhasebe Standartları Kurulu), yine ABD'de International Accounting Standards Board (IASB / Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) 2005 yılında uluslararası muhasebe standartlarını kabul etmişlerdir.² Avrupa Birliği kapsamında da muhasebe ve denetim standartları açısından çeşitli ortak kriterlerin benimsenme süreci devam etmektedir.

Genişleme sürecinde adayların uyum sağlaması gereken yasaları ifade eden Avrupa Birliği Müktesebatında muhasebe ve denetim 5. Bölümü oluşturan "Şirketler Hukuku" başlığı altındadır. Bu bölüm 1. ve 2. dereceden yasalar, yönergeler ve tavsiyelerden oluşmaktadır. 1978'de çıkarılan 4. Avrupa Şirketler Yönergesi ile şirketlerin yıllık olarak hesaplarını sunmaları ve muhasebenin değerlendirilmesine uymaları ve denetlenmeleri zorunlu hale getirilmiştir. 1983'te çıkarılan 7. Yönergenin getirdikleri ise şu başlıklar altında özetlenebilir:

- Bankacılık ve sigortacılık sektörleri kapsamına alınmıştır
- Grup şirketlerinden birisi KOBİ ve/veya limited şirket dahi olsa grubun tüm şirketlerinin denetlenmeleri zorunluluğu getirilmiştir.
- Kote olmuş şirketlere, grup şirketlerinden birisi limited şirket olsa dahi grubun tüm şirketlerinin mali tablolarının konsolidasyonu zorunluluğu getirilmiştir.

¹ Çalışmamızda sözü edilen öğretim elemanları ; ülkemizdeki üniversitelerde görev yapan Prof., Doç., Yrd.Doç., Araştırma Görevlisi, Öğretim Görevlisi ünvanlarına sahip kişileri ifade etmektedir.

² Güvemli, Oktay (2003), "Tek Muhasebe Standardına, Tek Denetim Standardına, Tek Meslek Ünvanına Doğru", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:17, ss: 118-119

10 Nisan 1984 tarihinde ise 8. Şirket Hukuku Direktifi, Avrupa Birliği'ne bağlı onaylı yasal denetim ve denetim firmalarını organize etmek amacı ile düzenlenmiştir. 22 yıl önce hazırlanan 8. direktif denetim standartları ve raporlaması, kalite güvencesi, kamu yararına örgütlerin denetimi gibi konuları kapsamadığı için, bu direktifin modernizasyonuna gerek duyulmuştur ve Mart 2004'te AB komisyonu tarafından değişiklik önerisi sunulmuştur.³ 2005 yılında ise AB üyesi ülkelerde borsaya kote olan şirketler International Accounting Standards (IAS/ Uluslararası Muhasebe Standartları) ve (IFRS/Uluslararası Finansal Raporlama Standartları) uygulamasına geçmişlerdir.

Globalleşme ile birlikte uluslararası düzeyde yeni bir çehreye kavuşan muhasebe mesleği, yeni araştırmaların da konusu olmaya devam etmektedir. Sosyal ve ekonomik alanlarda gelişimini sürdüren ülkemizde de, gerek uluslararası, gerekse ulusal boyuttaki değişiklikler muhasebe eğitim ve uygulamalarını etkilemektedir. Dolayısıyla bu konuda yapılan araştırmaların sayısı da artmaktadır.⁴

Bu çalışmanın konusunu oluşturan muhasebe eğitimi üzerine hazırlanmış ulusal ve uluslararası düzeyde pekçok araştırma bulunmaktadır. Rebele ve diğerleri (1998a)⁵ tarafından, 1991-1997 döneminde muhasebe eğitimi üzerine yapılmış

çalışmaları içeren geniş çaplı bir literatür araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, *Journal of Accounting Education, Issues in Accounting Education, The Accounting Educators' Journal, Accounting Education: A Journal of Theory, Practice and Research* gibi dergilerde yayınlanmış teorik ve ampirik makaleler incelenmektedir. Söz konusu makalelerde, özellikle muhasebe derslerinin içerikleri ve muhasebe eğitiminde çeşitli yaklaşımlar gibi konular teorik veya ampirik olarak ele alınmıştır. Rebele ve diğerleri (1998b)⁶ tarafından yayınlanan ikinci bir çalışma da, aynı dergilerde, aynı dönemde yayınlanmıştır. Bu çalışmada ise, muhasebe eğitimi alanında teknoloji kullanımı, öğrenciler öğretim elemanları gibi konular üzerinde yapılmış araştırmaları içeren makaleler incelenmektedir. Bu kapsamlı literatür araştırmalarının devamı Apostolou ve diğerleri tarafından 2001 yılında gerçekleştirilmiştir.⁷ Rebele ve diğerleri (1998a, b) ve Apostolou ve diğerleri (2001)'nin yaptıkları bu çalışmalar incelendiğinde, muhasebe eğitimi üzerine yapılmış araştırmaların şu altbaşlıklar altında toplandıkları söylenebilir: (1) ders içerikleri (2) öğretim teknikleri (3) eğitim teknolojisi (4) öğretim elemanlarının gelişimi (5) öğrenciler. Benzer bir çalışma Paisey ve Paisey tarafından gerçekleştirilip⁸ 2004 yılında *Accounting Education* dergisinde yayınlanmıştır. Bu çalışma, *Accounting Education: An International*

³ <http://www.istanbulsmmmodasi.org.tr>

⁴ örnek: Çelik, Muhsin ve Seçkin Gönen (2005), "2003-2005 Yılları Arasında Türkiye'deki Mevzuat Değişikliklerinin Muhasebe Eğitim ve Uygulamalarına Etkileri", *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt:12, Sayı:2, ss:127-140

⁵ Rebele, James E., Barbara A. Apostolou, Frank A. Buckless, John M. Hassell, Laurence R. Paquette, David E. Stout (1998a), "Accounting Education Literature Review (1991-1997), Part I: Curriculum and Instructional Approaches", *Journal of Accounting Education*, Vol. 16, No. 1, ss: 1-51

⁶ Rebele, James E., Barbara A. Apostolou, Frank A. Buckless, John M. Hassell, Larry R. Paquette, David E. Stout (1998b), "Accounting Education Literature Review (1991-1997), Part II: Students, Educational Technology, Assessment, and Faculty Issues", *Journal of Accounting Education*, Vol. 16, No. 2, ss: 179-245

⁷ Apostolou, Barbara, Stephanie F. Watson, John M. Hassell, Sally A. Webber (2001), "Accounting Education Literature Review (1997-1999)", *Journal of Accounting Education*, Vol. 19, ss: 1-61

⁸ Paisey, Catriona ve Nicholas J. Paisey (2004), "An Analysis of Accounting Education Research in Accounting Education: An International Journal – 1992 – 2001", *Accounting Education*, 13 (1), ss: 69-99

Journal'da 1992-2001 yılları arasında yayınlanan makaleler üzerine yapılmış bir araştırmayı kapsamaktadır. Bu araştırmada da muhasebe eğitimi üzerine gerçekleştirilen çalışmaların çoğu şu konular üzerinde yoğunlaşmaktadır: (1) ders içerikleri ve ders programları (2) öğretim teknikleri (3) muhasebe öğrencilerinin özellikleri (4) muhasebe öğretim elemanlarının özellikleri.

Amerikan Muhasebe Birliği meslek mensuplarının talebiyle 1989 yılında kurulan araştırma komisyonu muhasebe eğitiminde değişim ihtiyacını belirlemek amacıyla muhasebe eğitimini, eğitimin içeriği, öğretme teknikleri, fiziki koşullar ve ödüllendirme başlıkları altında incelemiştir. Bu araştırmadan yola çıkarak Türkiye'de Zaif ve Karapınar (2002) tarafından yapılan araştırmanın⁹ sonuçlarına göre geleceğin muhasebeci-

leri artan talebi karşılayacak muhasebe alt yapısını alamamaktadırlar

3. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin Türkiye'deki muhasebe eğitimine etkilerini değerlendirmek amacıyla hazırlanan anket, Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan, mesleki geçmişi 1 ile 41 yıl arasında değişen 73 öğretim elemanınca yanıtlanmıştır (Tablo 1). Anketi yanıtlayanlara ilişkin bilgilerle ilgili sorular da dahil olmak üzere anket, toplam 25 sorudan oluşmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü üzere anketi yanıtlayanların çoğunluğu araştırma görevlileri ve yardımcı doçentlerden oluşmaktadır (% 67.2). Ayrıca anketi yanıtlayanların tamamına yakını (%95.6)Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin muhasebe eğitimi üzerinde etkisi olacağını düşünmektedir.

⁹ Zaif, Figen ve Aydın Karapınar (2002), "Muhasebe Eğitiminde Değişim İhtiyacı", *G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 3, ss:111-134

Tablo 1: Kişisel bilgiler

	Frekans	%		Frekans	%
<i>Ünvan</i>			<i>Muhasebe mesleğinde toplam çalışma süresi</i>		
Araştırma görevlisi	28	38.4	≤ 5 yıl	24	33.3
Öğretim görevlisi	9	12.3	6 yıl – 10 yıl	18	25.0
Yardımcı doçent	21	28.8	11 yıl – 15 yıl	14	19.4
Doçent	6	8.2	16 yıl – 20 yıl	8	11.1
Profesör	9	12.3	21 yıl – 25 yıl	2	2.8
Toplam	73	100.0	26 yıl – 30 yıl	2	2.8
			31 yıl – 35 yıl	3	4.2
			36 yıl – 41 yıl	1	1.4
			Toplam	72	100.0

	Frekans	%		Frekans	%
<i>Taşıdığı ünvanda çalışma süresi</i>			<i>Yaş</i>		
≤ 1 yıl	13	19.4	23 – 30	25	34.7
2 yıl – 5 yıl	38	56.7	31 – 40	31	43.1
6 yıl – 10 yıl	11	16.4	41 – 50	11	15.3
11 yıl – 15 yıl	4	6.0	51 – 60	3	4.2
29 yıl	1	1.5	61 - 67	2	2.7
Toplam	67	100.0	Toplam	72	100.0

Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin muhasebe eğitimine etkisi

	Frekans	%		Frekans	%
<i>Etkili olacağını düşünüyor musunuz?</i>			<i>Etkinin düzeyi</i>		
Evet	70	95.9	Düşük	6	8.7
Hayır	3	4.1	Orta	31	44.9
Toplam	73	100.0	Yüksek	32	46.4
			Toplam	72	100.0

4. ARAŞTIRMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Literatür araştırmasının sonuçları değerlendirildikten sonra ankette yer alacak soruların 5 alt başlık altında toplanmasına karar verilmiştir: (1) Ders içerikleri (2) Öğretim teknikleri (3) Öğretim elemanlarının gelişimi (4) Teknoloji (5) Stratejik bakış açısı.

Tablo 2’de görüldüğü gibi ankete katılanların %90.3’ü, Avrupa Birliği’ne giriş sürecinde, Türkiye’deki üniversitelerde verilen muhasebe derslerinin içeriklerinde değişiklikler yapılmasının bir zorunluluk olduğunu düşünmektedir. Ankete katılanların %86.3’ü, lisans düzeyindeki muhasebe derslerinin içeriklerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini düşünürken, yalnızca %43.1’i lisans düzeyindeki muhasebe derslerinin sayısının artırılması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Finansal tabloların UFRS kapsamında hazırlanması durumunda, muhasebe standartları ve denetim standartları derslerinin mutlaka detaylı olarak ders programlarına alınması gerektiği görüşüne anketi yanıtlayanların

%87.7’si katılmaktadır. Bu görüşe katılmayanların öne sürdükleri argümanlar incelendiğinde, denetim ve uluslararası standartlara ilişkin derslerin, lisansüstü düzeyinde detaylı olarak incelenmesi gerektiği görüşünü savunanların varlığı görülmektedir. Bu görüşün bir uzantısı doktora programlarında en az iki yarı yılda standartların incelenmesi ve araştırma konusu yapılması gerekliliğidir. Bir başka görüşe göre denetim ve uluslararası standartlara ilişkin dersler, mevcut derslerin içeriğine entegre edilmelidir.

Ankete katılanların %97.2’si, öğrencilere muhasebe eğitiminin yanı sıra, stratejik düşünme yeteneği kazandıracak ve bunu geliştirecek dersler sunulması gerektiği görüşüne katılmaktadır. Bu görüşe katılmayan azınlığın düşüncesi ise mevcut derslerin içeriklerinin sunum teknikleriyle iyileştirilerek bu amaca ulaşılabileceği yönündedir. Ayrıca, işletme öğretimi veren yükseköğretim kurumlarında diğer dersler kapsamında stratejik düşünme yeteneğini kazandıracak ve geliştirecek ders içeriklerinin geliştirilmesinin önem taşıdığı ifade edilmektedir.

Tablo 2: Ders içerikleri

	Frekans	%		Frekans	%
<i>Ders içeriklerinde değişiklik yapılması bir zorunluluk mudur?</i>			<i>Lisans düzeyindeki muhasebe derslerinin sayısı artırılmalı mıdır?</i>		
Evet	65	90.3	Mutlaka artırılmalıdır	31	43.1
Hayır	7	9.7	Zorunlu değildir	33	45.8
Toplam	72	100.0	Gerek yoktur	8	11.1
			Toplam	72	100.0

		Frekans	%
<i>Lisans düzeyindeki muhasebe derslerinin içerikleri gözden geçirilmeli midir?</i>			
	Bu bir zorunluluktur	63	86.3
	Zorunlu değildir	9	12.3
	İçerikler aynı kalmalı	1	1.4
	Toplam	73	100.0

Frekans	%	Frekans	%		
<i>Muhasebe standartları ve denetim standartlarının ders programlarına alınması gerekmektedir</i>		<i>Stratejik düşünme yeteneği kazandıracak dersler sunulmalıdır</i>			
Kesinlikle katılmıyorum	2	2.7	Kesinlikle katılmıyorum	1	1.4
Katılmıyorum	7	9.6	Katılmıyorum	1	1.4
Katılıyorum	26	35.6	Katılıyorum	25	34.2
Kesinlikle katılıyorum	38	52.1	Kesinlikle katılıyorum	46	63.0
Toplam	73	100.0	Toplam	73	100.0

Tablo 3 incelendiğinde, anketi yanıtlayanların %78.1'inin, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde muhasebe öğretim tekniklerinin mutlaka değişmesi ve gelişmesi gerektiğini düşündükleri tespit edilmektedir. Söz konusu değişimin gerekli olmadığını savunanların bir kısmına göre geçiş süreci alışılmış (yerleşmiş) öğretim tekniklerinden yararlanarak başarıyla tamamlanabilir. Bir başka görüşe göre eğitim ve öğretim teknikleri herhangi bir sürece bağlı olmaksızın tüm gelişmeler gözönünde bulundurularak geliştirilmeli, bir başka deyişle, gelişme gereği "Avrupa Birliği'ne giriş süreci" gibi tek bir nedene bağlanmamalıdır.

Öte yandan, yine Tablo 3'de görüldüğü gibi, anketi cevaplayanların %65.7'si Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin, öğrencilerin AB ülkelerinde staj yapma imkanlarını artıracaklarını düşünmektedir. %20'lik bir kesimin bu konu hakkında fikri yokken katılımcıların %13.7'si staj olanaklarında herhangi bir artış olmayacağını düşünmektedir. Söz konusu azınlığın bir kısmı staj için farklı alanlarda eğitimler gerektiğini ifade etmektedir. Bir başka görüşe göre de bu alanda Avrupa Birliği ülkelerinin bile kendi aralarında tam anlamıyla oturmuş uygulamalarının olmaması, staj yapma imkanlarında herhangi bir değişiklik olmayacağını bir göstergesidir.

Tablo 3: Öğretim teknikleri

Frekans		%	Frekans		%
<i>Muhasebe öğretim tekniklerinin mutlaka değişmesi ve gelişmesi gerekmektedir</i>			<i>Öğrencilerin AB ülkelerinde staj yapma imkanları artacaktır</i>		
Kesinlikle katılmıyorum	3	4.1	Katılmıyorum	10	13.7
Katılmıyorum	9	12.3			
Fikrim yok	4	5.5	Fikrim yok	15	20.5
Katılıyorum	29	39.7	Katılıyorum	35	47.9
Kesinlikle katılıyorum	28	38.4	Kesinlikle katılıyorum	13	17.8
Toplam	73	100.0	Toplam	73	100.0

Öğretim elemanlarının gelişimine ilişkin soruların cevapları tablo 4'te özetlenmektedir. Anketi yanıtlayanların %98.6'sı, öğretim elemanlarının disiplinler arası çalışmalara hız vermeleri gerektiğini düşünmektedir. Aynı şekilde katılımcıların %86.3'ü AB'ye giriş sürecinde Türkiye'de muhasebe eğitimi veren fakülte ve yüksekokullar ile Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki fakülte ve yüksekokullar arasında uygulanan öğretim ele-

manı değişim programlarının artacağını düşünmektedir. Anketi yanıtlayanların %83.6'sı, öğretim elemanlarının Avrupa Birliği ülkelerindeki öğretim elemanları ile ortak proje ve bilimsel çalışma yapma fırsatlarının artacağına inanmaktadır. Bu görüşe katılmayanlara göre ortak çalışma yapma imkanları kişisel nedenlere dayanmaktadır ve bunun Avrupa topluluğuna giriş süreciyle bir ilgisi bulunmamaktadır.

Tablo 4: Öğretim elemanlarının gelişimi

Frekans		%	Frekans		%
<i>Öğretim elemanları disiplinler arası çalışmalara hız vermelidir</i>			<i>Öğretim elemanı değişim programları artacaktır</i>		
Kesinlikle katılmıyorum	1	1.4	Kesinlikle katılmıyorum	1	1.4
Katılmıyorum	0	0	Katılmıyorum	1	1.4
Fikrim yok	0	0	Fikrim yok	8	11.0
Katılıyorum	29	40.3	Katılıyorum	44	60.3
Kesinlikle katılıyorum	42	58.3	Kesinlikle katılıyorum	19	26.0
Toplam	72	100.0	Toplam	73	100.0

	Frekans	%
<i>Ortak proje ve bilimsel çalışma yapma fırsatları artacaktır</i>		
Kesinlikle katılmıyorum	1	1.4
Katılmıyorum	3	4.1
Fikrim yok	8	11.0
Katılıyorum	43	58.9
Kesinlikle katılıyorum	18	24.7

Avrupa Birliği'ne girişin, muhasebe eğitiminde teknoloji kullanımının artmasını sağlayacağı görüşü, bu alanda da öğretim elemanlarının görüşlerinin alınmasını gerekli kılmıştır. Bu kapsamda öğretim elemanlarına yöneltilen sorulardan biri, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde, bilgi teknolojilerindeki gelişmelerin ışığı altında uzaktan eğitim projelerinin ve söz konusu projelerin altyapısının (yazılım, donanım, vb.) geliştirilmesinin gerekliliği üzerinedir. Anketi yanıtlayanların %80'i gelişimin zorunlu olduğunu düşünürken, %14.3'ü bu konuyu önemli bulmamaktadır. Değişikliğe gerek olmadığını düşünen kesim, öğretim elemanlarının %5.7'sini temsil etmektedir. Bu kesimin görüşleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- Teorik düzeydeki eğitimde bilgi teknolojileri (Information Technologies-IT) kullanılması

sı gerekmektedir. Ancak uygulamada bilgi teknolojilerinden (Information Technologies-IT) yararlanılması gerekir

- Eğitim ve öğretim teknikleri herhangi bir sürece bağlı olmaksızın tüm gelişmeler gözünde bulundurularak geliştirilmesi gereken bir konudur. Bu nedenle gelişme gereğinin "Avrupa Birliği'ne giriş süreci" gibi tek bir nedene bağlanması doğru değildir.

Anketi yanıtlayanların %87.5'i, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde, muhasebe eğitiminde bilgi teknolojilerinden ileri derecede yararlanmak zorunda kalınacağına inanmaktadır. Muhasebe ders programlarında teknoloji kullanımını geliştirici derslere yer verilmesi gerektiği fikri, anketi yanıtlayanların %95.9'u tarafından paylaşılmaktadır.

Tablo 5: Teknoloji

	Frekans	%
<i>Uzaktan eğitim projelerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?</i>		
Değişiklik yapılmasına gerek yoktur	4	5.7
Bu konu önemli değildir	10	14.3
Değişiklik yapılması zorunlu değildir	56	80.0
Toplam	70	100.0

	Frekans	%		Frekans	%
<i>Muhasebe eğitimi bilgi teknolojilerinden ileri derecede yararlanmak zorunda kalacaktır</i>			<i>Teknoloji kullanımını geliştirici dersler de ders programlarına katılmalıdır</i>		
Kesinlikle katılmıyorum	2	2.8	Kesinlikle katılmıyorum	1	1.4
Katılmıyorum	4	5.6	Katılmıyorum	0	0
Fikrim yok	3	4.2	Fikrim yok	2	2.8
Katılıyorum	33	45.8	Katılıyorum	40	55.6
Kesinlikle katılıyorum	30	41.7	Kesinlikle katılıyorum	29	40.3
Toplam	72	100.0	Toplam	72	100.0

Muhasebe eğitiminin gelişimine stratejik bakış açısı ile yaklaşıldığında, yüksekokul veya üniversite düzeyinde ve sonrasında sürekli eğitimin önemi ve bu kapsamda bağımsız denetim kurumlarının yeri üzerine sorular geliştirilmiştir.

Ankete katılan öğretim elemanlarının %87.7'lik bölümü, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde, Türkiye'de muhasebe eğitimi veren fakülte ve yüksekokulların, Avrupa Birliği ülkelerinde muhasebe eğitimi veren fakülte ve yüksekokullarla ilişkilerinin artmak zorunda kalacağına inanmaktadır. Böyle bir gelişme olmayacağını düşünen %6.8'lik kesim, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi ülkelerden bir eksiği olmadığını düşün-

mektedir. Gerek UFRS'ye adaptasyon, gerekse öğretim elemanlarının kalitesi anlamında Türkiye'de sorun yaşanmayacağını düşünen bu kesimin yanı sıra, anketi yanıtlayanların %5.5'i konu hakkında fikirleri olmadığını ifade etmişlerdir

Türkiye'de muhasebe eğitimi veren fakülte ve yüksekokullar ile Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki fakülte ve yüksekokullar arasında uygulanan öğrenci değişim programlarının Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde artıp artmayacağına ilişkin bir fikri olmayan kesim, anketi cevaplayan öğretim elemanlarının %11'ini teşkil etmektedir. Öte yandan katılımcıların %87.7'si değişim programlarının artacağını düşünmektedir

Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde, üniversite sonrası muhasebe eğitimi alanında bağımsız mesleki kuruluşların öneminin artacağı düşüncesi anket katılımcılarının %86.1'i tarafından benimsenmektedir. %2.8'lik azınlığın görüşü söz konusu süreçle bu gelişme arasında bir ilişki olmayacağı yönündedir.

Anketi yanıtlayanların büyük çoğunluğu (%98.6), muhasebe meslek mensuplarının mesleki yeterliliklerini koruyabilmeleri ve geliştirebilmeleri için, sürekli mesleki eğitim ve gelişimin zorunlu olması gerektiği fikrindedir.

Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde, muhasebe meslek mensuplarının sürekli mesleki eğitim ve gelişimleri için, muhasebe eğitimi veren fakültelerle bağımsız mesleki kuruluşların ilişkilerinin artacağını düşünenler, anket katılımcılarının %86.3'ünü oluşturmaktadır. Ayrıca, ilişkilerin artması için gereken altyapının oluşturulmasında Avrupa Birliği'ne girmiş olmak gerektiğini düşünen bir azınlık da mevcuttur.

“Avrupa Birliği'ne giriş süreci muhasebe meslek mensuplarının eskisinden daha bilgili, daha nitelikli olmalarını gerektirmektedir” savından yola çıkarak; öğretim elemanlarına, mesleğe giriş için aranan asgari lisans düzeyindeki eğitimin, yüksek lisans düzeyine çıkarılması düşüncesine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Anketi yanıtlayan öğretim elemanlarının %52.1'i bu düşünceye katıldıklarını ifade ederlerken, %45.2'si eğitimin yüksek lisans düzeyine çıkarılması gerektiği fikrine katılmamaktadır. Bu görüşe katılmayanlar görüşlerini farklı gerekçelere dayandırmaktadırlar. Bu gerekçeleri aşağıdaki şekilde özetlememiz mümkündür:

- Lisans eğitimi kaliteli bir düzeyde gerçekleştirilirse buna gerek yoktur. Aksi takdirde yüksek lisans düzeyinde yığılma ve yoğunluk yaşanabilir.

- Yeterli ve kaliteli eğitim lisans düzeyinde sağlanmalıdır.
- Barajı lisanstan yüksek lisans düzeyine çıkarmak adaletsizliğe yol açabilir.
- Barajı lisanstan yüksek lisans düzeyine çıkarmak yerine, muhasebe derslerinin kredilerini yükseltmek daha yerinde olacaktır.
- Her meslek mensubuna yüksek lisans verilmesi, yüksek lisans eğitimi amacından sapabilir.
- Avrupa Birliği ülkelerinde de halen lisans düzeyindekiler sertifika alabilmektedirler.
- Lisans eğitimi yeterlidir ancak, muhasebe mesleğine girişte uygulanan stajlar ve sınavlarla ilgili olarak geliştirici değişikliklere gidilebilir. Muhasebeciler meslekte ilerlerken de ciddi sınavlara tabi tutulmalıdırlar.
- Yüksek lisans, akademik hayata yönelik bir uzmanlaşma basamağı olarak görülmelidir. Bu açıdan yüksek lisans, mevcut meslek eğitimi çerçevesinde şart koşulmamalıdır.
- Muhasebe mesleği mensubu olmak için eğitimin kalitesinin ve içeriğinin artırılması gereklidir, ancak bunun için yüksek lisans şart değildir. İyi bir lisans veya ön lisans ile de bu sağlanabilir.
- Yüksek lisans eğitimi “mesleğe giriş için aranan asgari nitelik” olarak belirlenmemelidir.
- Kişi dilerse veya mesleki koşullar gerektirirse, meslek icra edilirken yüksek lisans yapılabilir. Dolayısıyla, iyi bir lisans programı, mezuniyet sonrası eğitimlerle desteklendiğinde, gelişme kaydedilebilir.

Muhasebe eğitimi için lisans düzeyi yeterlidir. Ancak lisans düzeyindeki eğitimin kalitesinin

artırılması tartışılabilir Yüksek lisans mezunlarının, lisans mezunlarının sayısına oranı düşünüldüğünde, mesleği icra edecek kişilerin sayısı yetersiz kalabilir. Böyle bir uygulamaya geçilmesi durumunda üniversitelerin yüksek lisans kontenjanlarının çok yükseltilmesi gerekmektedir.

Oysa, Türkiye’de üniversiteye giremeyen öğrenci sayısı düşünüldüğünde, üniversitelerin böyle bir kapasitesi varsa bunu lisans eğitimi için kullanmaları daha yerinde olacaktır. Böylece ülkenin genel eğitim düzeyi de artırılmış olacaktır.

Tablo 6: Stratejik bakış açısı

	Frekans	%		Frekans	%
<i>Muhasebe eğitimi veren fakülte ve yüksekokulların Avrupa Birliği ülkelerindeki muhasebe eğitimi veren fakülte ve yüksekokullarla ilişkileri artmak zorunda kalacaktır</i>			<i>Türkiye ile Avrupa Birliği’ne üye ülkeler arasında öğrenci değişim programları artacaktır</i>		
Kesinlikle katılmıyorum	2	2.7	Kesinlikle katılmıyorum	0	0
Katılmıyorum	3	4.1	Katılmıyorum	1	1.4
Fikrim yok	4	5.5	Fikrim yok	8	11.0
Katılıyorum	41	56.2	Katılıyorum	44	60.3
Kesinlikle katılıyorum	23	31.5	Kesinlikle katılıyorum	20	27.4
Toplam	73	100.0	Toplam	73	100.0

	Frekans	%		Frekans	%
<i>Üniversite sonrası bağımsız mesleki kuruluşların önemi artacaktır</i>			<i>Sürekli mesleki eğitim ve gelişim zorunlu olmalıdır</i>		
Kesinlikle katılmıyorum	1	1.4	Kesinlikle katılmıyorum	1	1.4
Katılmıyorum	1	1.4	Katılmıyorum	0	0
Fikrim yok	8	11.1	Fikrim yok	0	0
Katılıyorum	37	51.4	Katılıyorum	23	31.5
Kesinlikle katılıyorum	25	34.7	Kesinlikle katılıyorum	49	67.1
Toplam	72	100.0	Toplam	73	100.0

			Frekans	%	
			Frekans	%	
<i>Muhasebe eğitimi veren fakültelerle bağımsız mesleki kuruluşların ilişkileri artacaktır</i>			<i>Muhasebe mesleğine giriş için aranan asgari eğitim yüksek lisans düzeyine çıkarılmalıdır</i>		
Kesinlikle katılmıyorum	1	1.4	Kesinlikle katılmıyorum	8	11.0
Katılmıyorum	3	4.1	Katılmıyorum	25	34.2
Fikrim yok	6	8.2	Fikrim yok	2	2.7
Katılıyorum	37	50.7	Katılıyorum	28	38.4
Kesinlikle katılıyorum	26	35.6	Kesinlikle katılıyorum	10	13.7
Toplam	73	100.0	Toplam	73	100.0

5. SONUÇ

Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin Türkiye'deki muhasebe eğitimine etkisinin incelendiği bu çalışmada, muhasebe eğitimi şu açılardan ele alınmıştır: ders içerikleri, öğretim teknikleri, öğretim elemanlarının gelişimi, teknoloji, stratejik bakış açısı.

Anket yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen araştırmaya katılan öğretim elemanlarının görüşleri şöyle özetlenebilir:

- Türkiye'deki üniversitelerde verilen muhasebe derslerinin içeriklerinde değişiklikler yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda öğrencilere stratejik düşünme yeteneği kazandıracak dersler sunulmalıdır ve muhasebe

standartları ve denetim standartlarının ders programlarına alınması gerekmektedir

- Öğretim elemanlarının gelişimi adına disiplinler arası çalışmalara hız vermek gerekmektedir.
- AB ülkelerindeki öğretim elemanları ile ortak proje ve bilimsel çalışmalar yapılmalıdır
- Teknoloji kullanımını geliştirici dersler de ders programlarına katılmalıdır

Çalışmamızda ülkemizin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin muhasebe eğitimine etkisi araştırılmaya çalışılmıştır. Çalışmadan, yukarıda da belirtildiği üzere, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin muhasebe eğitimine bir çok konuda etki edeceği sonucunu çıkarmak mümkündür.

KAYNAKÇA

- Apostolou, Barbara, Stephanie F. Watson, John M. Hassell, Sally A. Webber (2001), "Accounting Education Literature Review (1997-1999)", *Journal of Accounting Education*, Vol. 19
- Çelik, Muhsin ve Seçkin Gönen (2005), "2003-2005 Yılları Arasında Türkiye'deki Mevzuat Değişikliklerinin Muhasebe Eğitim ve Uygulamalarına Etkileri", *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt:12, Sayı:2
- Güvemli, Oktay (2003), "Tek Muhasebe Standardına, Tek Denetim Standardına, Tek Meslek Ünvanına Doğru", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:17
- Paisey, Catriona ve Nicholas J. Paisey (2004), "An Analysis of Accounting Education Research in Accounting Education: An International Journal – 1992 – 2001", *Accounting Education*, 13 (1)
- Rebele, James E., Barbara A. Apostolou, Frank A. Buckless, John M. Hassell, Laurence R. Paquette, David E. Stout (1998a), "Accounting Education Literature Review (1991-1997), Part I: Curriculum and Instructional Approaches", *Journal of Accounting Education*, Vol. 16, No. 1
- Rebele, James E., Barbara A. Apostolou, Frank A. Buckless, John M. Hassell, Larry R. Paquette, David E. Stout (1998b), "Accounting Education Literature Review (1991-1997), Part II: Students, Educational Technology, Assessment, and Faculty Issues", *Journal of Accounting Education*, Vol. 16, No. 2
- Zaif, Figen ve Aydın Karapınar (2002), "Muhasebe Eğitiminde Değişim İhtiyacı", *G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 3
- <http://www.istanbulsmmmmodasi.org.tr>